

REGIONALE LAAGGELETTERDHEID

Gemeente Enschede

Uitgevoerd door:

Etil

Kohnstamm Instituut

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), Universiteit Maastricht

DEZE FACTSHEETRAPPORTAGE IS ONTWIKKELD IN OPDRACHT VAN CINOP IN HET KADER VAN HET EUROPESE PROJECT NATIONAAL COÖRDINATOR ADULT LEARNING.

Erasmus +

INHOUDSOPGAVE

	PAGINA
INHOUDSOPGAVE	2
NATIONALE FEITEN EN CIJFERS OVER LAAGGELETTERDHEID	3
LAAGGELETTERDHEID IN DE GEMEENTE	4
REGIONALE VERSCHILLEN IN LAAGGELETTERDHEID	5
LAAGGELETTERDHEID EN DE ARBEIDSMARKT	6
NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN ZONDER STARTKWALIFICATIE EN UITKERINGSGERECHTIGDEN	7
IMPLICATIES VOOR BELEID	8
BRONNEN, METHODE EN VERVOLGONDERZOEK	9

NATIONALE FEITEN EN CIJFERS OVER LAAGGELETTERDHEID

Wat is laaggeletterdheid?

Laaggeletterdheid is een moeilijk te vatten begrip, want wanneer is iemand laaggeletterd en wanneer juist niet? Een definitie van laaggeletterdheid is als volgt:

"Laaggeletterdheid houdt in dat mensen moeite hebben met lezen, schrijven, en/of het gebruiken van schriftelijke en digitale informatie waardoor ze onvoldoende in staat zijn om zelfstandig te functioneren in de maatschappij, de eigen doelen te realiseren en zichzelf te ontplooiën. Laaggeletterdheid is niet hetzelfde als analfabetisme, waarbij het gaat om mensen die helemaal niet kunnen lezen en schrijven."

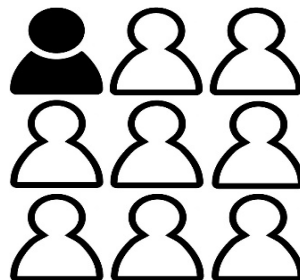
Laaggeletterdheid wordt gemeten in het PIAAC-onderzoek. Dit is een internationaal onderzoek dat in 24 landen, waaronder ook Nederland, is gehouden om de competenties van volwassenen in de leeftijd van 16 tot 65 jaar te meten. Het PIAAC-onderzoek heeft als belangrijkste doel om de vaardigheden van lezen en schrijven, rekenen en het oplossen van problemen in technologierijke omgevingen van de bevolking te beoordelen. Eén van de onderdelen van het onderzoek is een taaltest in het Nederlands waarmee het geletterdheidsniveau van de respondenten in beeld wordt gebracht. Op basis van de behaalde scores op deze taaltest wordt afgeleid of iemand laaggeletterd is of niet.

Niet alle laaggeletterden ervaren dat ze een probleem hebben met lezen, schrijven, rekenen of het gebruiken van informatie, en het merendeel van de laaggeletterden participeert op de arbeidsmarkt. Uit onderzoek blijkt echter dat laaggeletterden minder vaak betaald werk hebben, vaker werkloos zijn, minder vaak maatschappelijk actief zijn, een lager inkomen hebben en vaker te maken hebben met gezondheidsproblemen.

De arbeidsmarkt doet een sterk beroep op geletterdheid. Door upgradung van de kwalificatie-eisen van werkgevers, digitalisering en automatisering lopen laaggeletterden meer risico op (langdurige) werkloosheid en uitsluiting van de arbeidsmarkt, en zijn daardoor vaker aangewezen op een vervangend inkomen. Dit heeft implicaties voor het sociaal beleid.

Het doel van deze factsheetrapportage is om een eerste aanzet te geven voor het beschrijven van de omvang en kenmerken van laaggeletterdheid op regionaal en gemeenteniveau. Gemeenten verschillen namelijk van elkaar wat betreft demografie en sociaal-economische structuur, die van invloed zijn op de laaggeletterdheid van burgers. Hierdoor zijn de doelgroepen waaronder laaggeletterdheid veel voorkomt voor elke gemeente en regio weer anders samengesteld. In een vervolg zullen we onderzoeken hoe de verschillende kenmerken van laaggeletterdheid met elkaar interacteren en welke effecten ertoe leiden dat in uw gemeente het percentage laaggeletterden hoger of juist lager ligt dan landelijk.

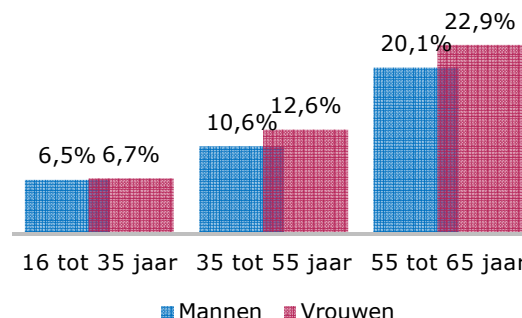
We gaan graag in gesprek met gemeenten om de inhoud van de factsheetrapportage te verbeteren en te optimaliseren voor het beleid dat gemeenten gaan ontwikkelen om de laaggeletterdheid terug te dringen.

Ruim 1 op de 9 inwoners van 16 tot 65 jaar is in Nederland laaggeletterd.

Nederland telt 10,9 miljoen inwoners van 16 tot 65 jaar. Hiervan zijn er ongeveer **1,3 miljoen** laaggeletterd (11,9 procent), waarvan **300.000** zeer laaggeletterd (2,8 procent). Ongeveer **250.000** inwoners zijn analfabeet.

Laaggeletterdheid verschilt naar geslacht. Mannen zijn iets minder vaak laaggeletterd dan vrouwen.

11,2%

12,7%

Laaggeletterdheid verschilt ook naar leeftijd. Ouderen zijn vaker laaggeletterd dan jongeren.

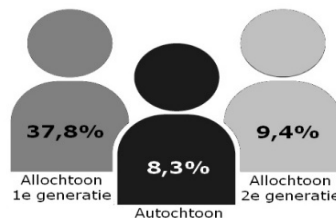
Dit heeft te maken met het verlies van vaardigheden op hogere leeftijd en doordat ouderen minder vaak hoogopgeleid zijn. De laaggeletterdheid onder 16- tot 35-jarige mannen en vrouwen is ongeveer gelijk, maar als men ouder is neemt het sekseverschil in laaggeletterdheid toe.

Het hoogstbehaalde opleidingsniveau hangt nauw samen met laaggeletterdheid:

- Geen startkwalificatie: **26,3%** (800.000 personen)
- Middelbaar opgeleid: **9,2%** (410.000 personen)
- Hoogopgeleid: **2,5%** (80.000 personen)

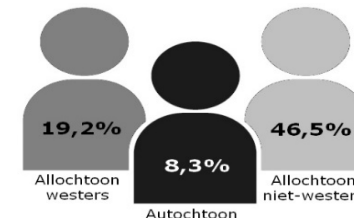

GENERATIE

Laaggeletterdheid verschilt naar generatie en herkomst. Er zijn minder laaggeletterden onder autochtonen. Laaggeletterdheid komt relatief veel voor onder eerstegeneratie en niet-westerse allochtonen.

HERKOMST

LAAGGELETTERDHEID IN DE GEMEENTE

Enschede

16%+

Twente

11% - 13%

Nederland

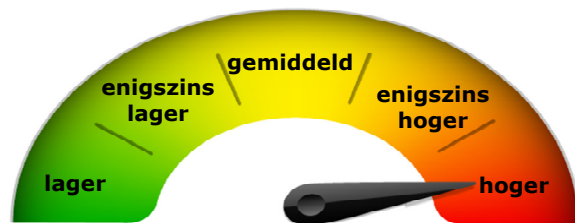
11,9%

Bron: ROA

Laaggeletterdheid Enschede hoger dan landelijk

De laaggeletterdheid in de gemeente Enschede ligt in 2012 met 16%+ van het aantal 16-65-jarigen hoger dan landelijk. Ook ten opzichte van de arbeidsmarktregio Twente (11% - 13%) kent de gemeente Enschede een relatief hoog aandeel laaggeletterden. Landelijk wordt er voor het inzichtelijk maken van regionale verschillen tussen gemeenten onderscheid gemaakt in een vijftal klassen: lager, enigszins lager, gemiddeld, enigszins hoger en hoger. De laaggeletterdheid van de gemeente Enschede kan op basis van deze indeling getypeerd worden als 'hoger'.

Typering van de laaggeletterdheid in de gemeente Enschede

Bron: ROA

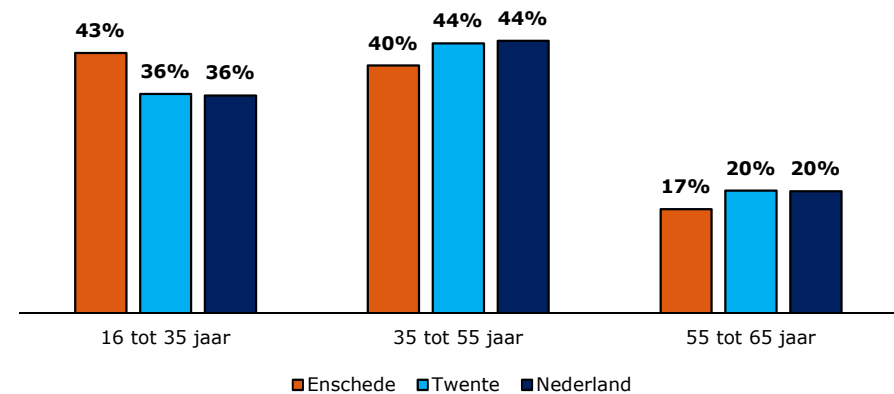
Relevante factoren voor regionale verschillen laaggeletterdheid

Naast een indicatie van het aandeel laaggeletterden in Enschede is het voor beleidsmakers ook interessant om te weten welke factoren tot verschillen in laaggeletterdheid tussen gemeenten en regio's leiden. Op basis van het landelijke PIAAC-onderzoek is bekend dat vier factoren een belangrijke rol spelen bij de verklaring van de regionale verschillen:

1. Leeftijd
2. Herkomst
3. Opleidingsniveau
4. Arbeidsmarktstatus

In het vervolg gaan we voor deze factoren nader in op relevante regionale verschillen tussen de gemeente Enschede, Twente en Nederland.

Figuur 1. Leeftijdsopbouw van de bevolking van 16 tot 65 jaar, 2012

Bron: CBS, bewerking Etil

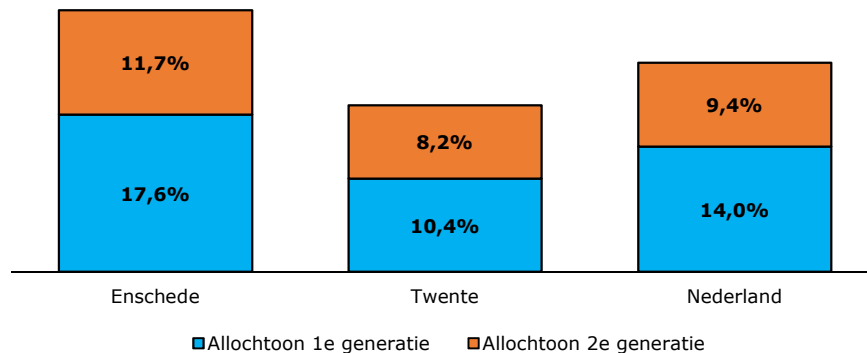
Gemiddelde leeftijd ligt in Enschede iets lager dan landelijk

De leeftijdsopbouw van de 16-64 jarige bevolking in de gemeente Enschede verschilt met die van de arbeidsmarktregio Twente en Nederland. Het aandeel 16-34-jarigen ligt in Enschede ruim hoger dan landelijk, terwijl het aandeel 35-54 en 55-64 jarigen juist lager ligt. De gemiddelde leeftijd van de 16-64 jarige bevolking in Enschede bedraagt 38,0 jaar, terwijl de gemiddelde leeftijd van de 16-64 jarige bevolking in Nederland 40,6 jaar bedraagt. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat Enschede als universiteitsstad veel studenten heeft. De jongere leeftijdsopbouw van de bevolking zou moeten leiden tot een lager percentage laaggeletterden in Enschede dan in Nederland. Het hogere laaggeletterdheidspercentage in Enschede komt dus tot stand door andere factoren dan verschillen in de bevolkingsopbouw.

REGIONALE VERSCHILLEN IN LAAGGELETTERDHEID

Laaggeletterdheid verschilt naar land van herkomst en het land van herkomst van de ouders. Eerstegeneratieallochtonen zijn vaker laaggeletterd dan tweedegeneratieallochtonen omdat zij in het buitenland zijn geboren en Nederlands niet hun moedertaal is. Niet-westerse allochtonen zijn vaker laaggeletterd dan westerse allochtonen doordat het onderwijsniveau in de westerse landen veelal hoger ligt dan in de minder ontwikkelde niet-westerse landen. Tussen gemeenten bestaan er aanzienlijke verschillen in het aandeel allochtonen, zowel naar generatie als naar herkomstland. Dit komt vooral doordat sommige gemeenten meer in trek zijn bij internationale migranten dan andere gemeenten. Hierdoor zal in gemeenten met relatief veel allochtonen de laaggeletterdheid eerder hoger liggen dan in gemeenten met relatief weinig allochtonen.

Figuur 2. Percentage eerste- en tweedegeneratie allochtonen in de bevolking van 16 tot 65 jaar, gemiddelde 2010-2012

Bron: CBS (EBB), bewerking ROA

Aandeel allochtonen is in Enschede relatief hoog

Ten opzichte van Nederland wonen er in de gemeente Enschede relatief veel allochtonen. In de arbeidsmarktregio Twente wonen juist relatief weinig allochtonen. In Enschede en Twente bedraagt het aandeel allochtonen respectievelijk 29,3% en 18,6%. In Nederland bedraagt het aandeel allochtonen 23,4%. De meerderheid van de allochtonen zijn eerstegeneratieallochtonen. Dit geldt voor alle drie regio's. In Enschede gaat het om 17,6% van de bevolking, in Twente om 10,4% en in Nederland om 14,0%. Het hogere aandeel eerste- en tweedegeneratieallochtonen is één van de redenen waarom het percentage laaggeletterden in Enschede hoger ligt dan in Twente en Nederland.

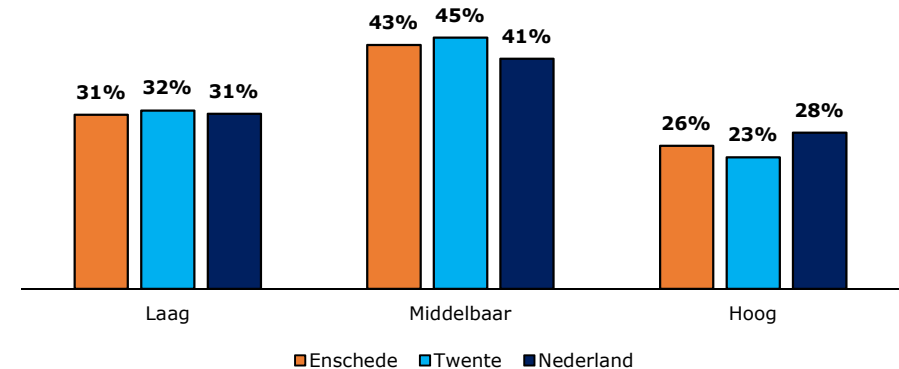
Het percentage laaggeletterden is sterk afhankelijk van het aantal scholingsjaren. Vooral onder mensen zonder startkwalificatie (lager onderwijs, Vmbo en Mbo-1) komt laaggeletterdheid vaak voor (zie hieronder).

Tabel 1. Laaggeletterdheid naar hoogstbehaalde opleiding

LAAG	Lager onderwijs:	42,3%
	Vmbo-bb-kb/Mbo-1:	24,4%
	Vmbo-gl/tl:	14,0%
MIDDELBAAR	Mbo-2 of hoger:	9,2%
HOOG	Havo/vwo:	2,9%
	Hbo:	2,3%
	Wo:	2,5%

Bron: PIAAC

Figuur 3. Verdeling van de bevolking van 16 tot 65 jaar naar opleidingsniveau op basis van de hoogstbehaalde opleiding, gemiddelde 2010-2012

Bron: CBS (EBB), bewerking ROA

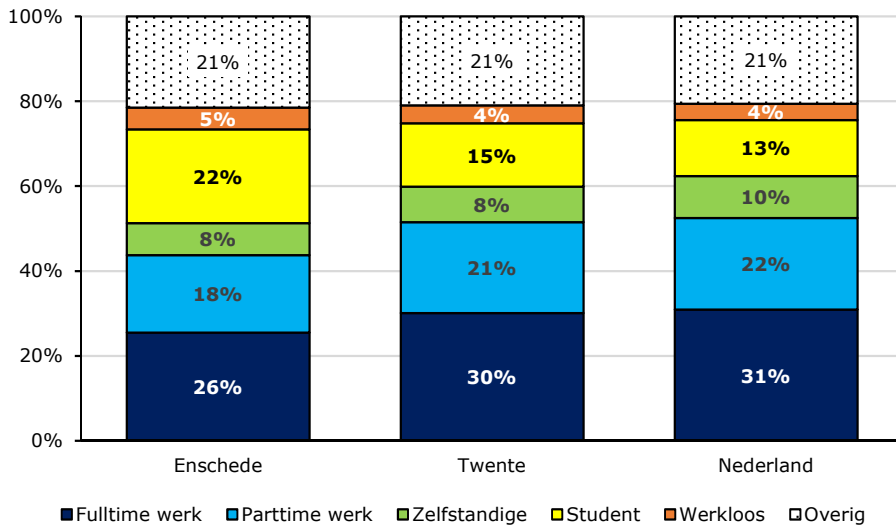
Veel middelbaar opgeleiden en weinig hoogopgeleiden in Enschede

In de gemeente Enschede ligt het aandeel inwoners zonder startkwalificatie in de bevolking van 16 tot 65 jaar iets onder dat van de arbeidsmarktregio Twente en Nederland. Daarentegen hebben Enschede en Twente relatief veel middelbaar opgeleiden in de bevolking. Hierdoor hebben Enschede en Twente een kleiner aandeel hoogopgeleiden vergeleken met Nederland. Omdat laaggeletterdheid vooral voorkomt onder laag- en middelbaar opgeleiden, is dit een factor die bijdraagt aan het hogere laaggeletterdheidspercentage van Enschede.

LAAGGELETERDHEID EN DE ARBEIDSMARKT

Het percentage laaggeletterden verschilt per arbeidsmarktpositie. Gemeenten met een relatief groot aandeel werkenden en/of studenten hebben in het algemeen een (iets) lager percentage laaggeletterden dan gemeenten met veel werklozen en inactieven. In de gemeente Enschede is het aandeel mensen dat werkt lager dan in Nederland (zie figuur 4). Daarentegen is de groep van studenten in Enschede groter. Ook het aandeel werklozen in de bevolking van 16 tot 65 jaar is iets groter.

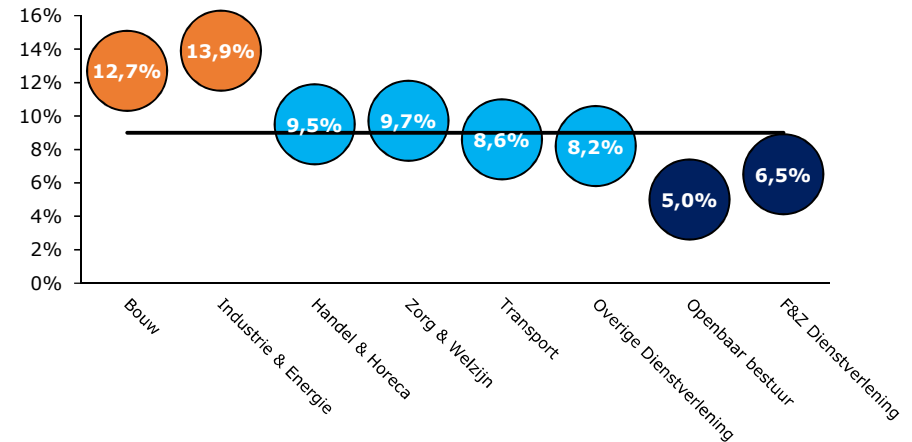
Figuur 4. Bevolking van 16 tot 65 jaar naar arbeidsmarktposities, gemiddelde 2010-2012

Bron: CBS (EBB), bewerking ROA (notabene, de indeling in categorieën kan afwijken van de officiële definitie van het CBS)

Daarnaast zijn er significante verschillen in het aandeel laaggeletterden in de werkloze beroepsbevolking als wordt gekeken naar de werkloosheidsduur. Uit het PIAAC-onderzoek van 2012 blijkt dat in Nederland **10,7%** van de werklozen die korter dan 1 jaar werkloos zijn laaggeletterd is, terwijl van de werklozen die langer dan 1 jaar werkloos zijn **24,8%** laaggeletterd is.

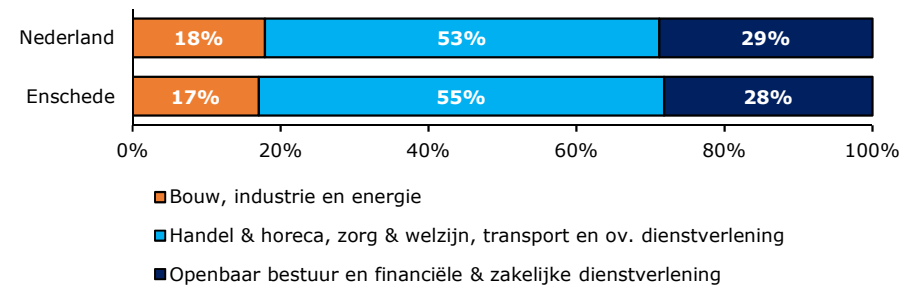
Figuur 5. Percentage laaggeletterden per sector in Nederland in 2012

Bron: PIAAC (notabene, in het PIAAC-onderzoek zijn geen laaggeletterdheidspercentages bepaald voor de sectoren onderwijs en landbouw)

In de bouw, de industrie- en energiesector en de sectoren handel & horeca en zorg & welzijn zijn relatief veel laaggeletterden werkzaam. Het percentage laaggeletterden ligt in deze sectoren boven het landelijk gemiddelde (9,0%).

Figuur 6. Sectorale verdeling arbeidsplaatsen in 2014

Bron: LISA, bewerking Etil

De sectorale verdeling van de arbeidsplaatsen in Enschede komt in grote lijnen overeen met die van Nederland. Dit betekent dat het aandeel laaggeletterden onder de werkenden in Enschede waarschijnlijk op het landelijk gemiddelde ligt.

NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN ZONDER STARTKWALIFICATIE EN UITKERINGSGERECHTIGDEN

Een doelgroep voor het aanpakken van laaggeletterdheid zijn de niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie. Ze zijn relatief goed te bereiken en staan op korte afstand van de arbeidsmarkt. Hierdoor is het makkelijker voor deze doelgroep beleid te ontwikkelen dat gericht is op het terugdringen van laaggeletterdheid. Niet-werkende werkzoekenden die geen WW-uitkering hebben zijn over het algemeen bij het UWV ingeschreven bijstandsgerechtigden (naast een klein aantal nuggers). Voor grote gemeenten in Nederland geldt dat het aantal bijstandsgerechtigden in het algemeen hoger ligt dan in kleine gemeenten. Uitkeringsgerechtigden vormen een belangrijke doelgroep voor gemeenten omdat onder deze groep laaggeletterdheid relatief veel voorkomt en deze groep onder de nieuwe Participatiewet valt.

NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

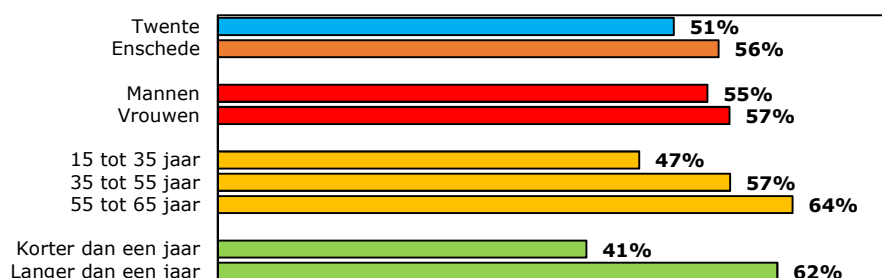
12.760

waarvan zonder startkwalificatie

56% (NL: 51%)

In de gemeente Enschede staan er in mei 2015 12.760 niet-werkende werkzoekenden van 15 tot 65 jaar bij het UWV geregistreerd. Hiervan heeft 56 procent geen startkwalificatie. Dit is iets hoger dan landelijk. Wanneer het aantal niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie wordt uitgedrukt per 1.000 inwoners van 16 tot 65 jaar, valt op dat Enschede relatief veel niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie heeft: 68 tegenover 47 en 41 voor respectievelijk Twente en Nederland (zie figuur 7).

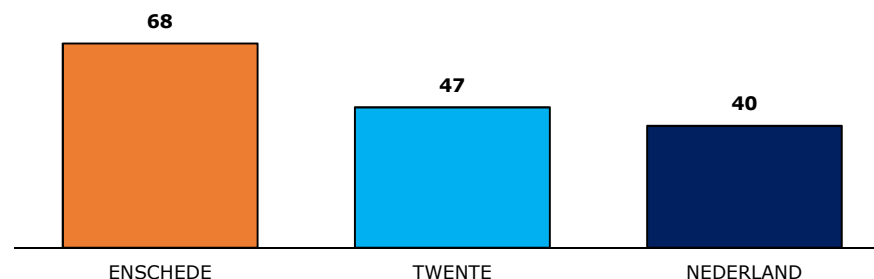
Figuur 8. Aandeel niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie in het NWW-bestand naar kenmerken

Bron: UWV registratie, mei 2015

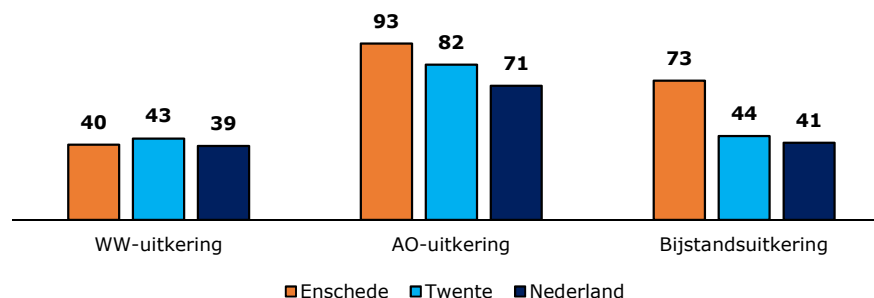
Het aandeel niet-werkende werkzoekenden dat geen startkwalificatie heeft ligt in Enschede hoger dan in Twente. Dit geldt voor zowel mannen als vrouwen. Opvallend is het grote aandeel niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie in de leeftijdsgroep van 35 tot 55 jaar. Verder blijkt dat het aandeel niet-werkende werkzoekenden zonder startkwalificatie in de gemeente sterk verschilt naar werkloosheidsduur.

Figuur 7. Niet-werkende werkzoekenden van 15 tot 65 jaar zonder startkwalificatie (per 1.000 inwoners van 16 tot 65 jaar)

Bron: UWV registratie (mei 2015), bewerking Etil

Figuur 9. Aantal WW-, arbeidsongeschiktheids- (AO) en bijstandsuitkeringen, maart 2015 (per 1.000 inwoners van 16 tot 65 jaar)

Bron: CBS, bewerking Etil

Het aantal personen per 1.000 inwoners van 16 tot 65 jaar dat een uitkering ontvangt verschilt per regio en type uitkering. Het aantal personen met een WW-uitkering verschilt in de gemeente Enschede nauwelijks met dat van de arbeidsmarktregio Twente en Nederland: 40 tegenover 43 en 39. Wel heeft Enschede relatief veel personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (93 tegenover 82 en 71) en een bijstandsuitkering (73 tegenover 44 en 41).

IMPLICATIES VOOR BELEID

Laaggeletterdheid hangt samen met achtergrondkenmerken als leeftijd, opleidingsniveau en herkomst. In dat opzicht heeft de gemeente **Enschede** een minder gunstige bevolkingssamenstelling met relatief meer allochtonen en middelbaar opgeleiden, en minder hoger opgeleiden ondanks het feit dat Enschede een studentenstad is. Dit alles zorgt ervoor dat het percentage laaggeletterden in Enschede hoger ligt dan het landelijke en regionale gemiddelde. De impact van laaggeletterdheid is groot voor degenen die het betreft: laaggeletterden hebben het moeilijker op de arbeidsmarkt (minder vaak een vaste aanstelling, vaker een laag inkomen), hebben minder vertrouwen in de mensen om hen heen en beoordelen hun gezondheid vaker als matig tot slecht.

Laaggeletterden weten niet altijd de weg te vinden naar een taaltraject. Met name autochtone laaggeletterden vormen een lastig te bereiken doelgroep. Een deel van de laaggeletterde groep is zich bewust van de problemen met lezen en schrijven en schaamt zich daar vaak voor. Maar de meeste laaggeletterden ervaren zelf geen problemen met taal. Daar zal het probleem eerder zijn hoe je deze mensen kunt motiveren om werk te maken van hun taalontwikkeling. Vaak is het bijvoorbeeld de omgeving die problemen met taalvaardigheid opmerkt. In de aanpak van laaggeletterdheid is de rol van **vindplaatsen** dan ook van belang. Het gaat dan om organisaties die een signalerende en doorverwijzende rol hebben: gemeenten, bibliotheken, UWV, welzijnsorganisaties en wijkteams. Voor **herkennen** van lage taalvaardigheden kan de taalmeter of taalwijzer worden ingezet. Via een **taalpunt** in de gemeente kunnen laaggeletterden worden doorverwezen naar een passend aanbod.

Landelijk beleid Vanuit de Rijksoverheid is van 2016-2018 het actieprogramma **Tel mee met Taal** gericht op het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. In dat programma wordt ingezet op *participatie*: taal als middel om mee te kunnen doen in de maatschappij en op het werk. Daarbij speelt een *regionale netwerkaanpak* een belangrijke rol. Daarnaast biedt de invoering van de **Taaleis participatiewet** gemeenten vanaf 2016 concrete handvatten om laaggeletterde bijstandsgerechtigden naar een taalaanbod toe te leiden. De positie van traditionele taalaanbieders (roc's) verandert tot slot door de stapsgewijze afschaffing van de verplichte inkoop door gemeenten. Gemeenten krijgen meer ruimte om een breder aanbod aan scholingstrajecten in te zetten. Daardoor neemt de rol van non-formele en informele taaltrajecten en de inzet van vrijwilligers toe: er wordt steeds meer non-formeel scholingsaanbod ontwikkeld om mensen op laagdrempelige manier te helpen met het verbeteren van (hun) taalvaardigheid. Daarbinnen wordt de rol van maatschappelijke organisaties -bibliotheken en welzijnsinstellingen- belangrijker. Binnen **Taal voor het Leven** worden lesmethoden voor non-formeel scholingsaanbod en instrumenten (toetsen, taalmeter) ontwikkeld.

Doelgroepen in Enschede Een relevante doelgroep voor de aanpak van laaggeletterdheid in de gemeente Enschede zijn allereerst de **niet-werkende werkzoekenden en de WW-uitkeringsgerechtigden** zonder startkwalificatie. Deze groep is in Enschede relatief groter dan het landelijk gemiddelde. Het gaat in Enschede om ruim **7.100** mensen. Ze zijn relatief goed te vinden via het **UWV** en staan op korte afstand van de arbeidsmarkt. Dit biedt kansen om nieuwe, lastig te bereiken doelgroepen (zoals **autochtone laaggeletterden**) te bereiken. Daarbij wordt de ontwikkeling van taalvaardigheid gekoppeld aan een concreet doel: voldoende niveau taalvaardigheid draagt bij aan kansen op de arbeidsmarkt. Daarnaast ligt het aantal **bijstandsgerechtigden** in Enschede ruim boven het landelijk gemiddelde. Ook deze groep is relatief goed vindbaar: via de Taaleis participatiewet worden **gemeenten** in 2016 verplicht om bijstandsgerechtigden die de taal onvoldoende beheersen, deel te laten nemen aan een taaltraject (inspanningsverplichting). Doorverwijzing naar een taaltraject kan bijvoorbeeld via het taalpunt in de gemeente vormkrijgen. Een derde doelgroep wordt gevormd door **werkenden**: Ruim de helft van de laaggeletterden in Nederland heeft betaald werk. Vooral in de sectoren bouw, industrie en energie zijn relatief veel laaggeletterden te vinden. In Enschede is zo'n **17%** van de werkenden in deze sectoren werkzaam. Tot slot kent Enschede relatief meer allochtone laaggeletterden. Voor deze doelgroep is vaker een breed taalaanbod beschikbaar: relatief veel (taal)initiatieven zijn gericht zijn op of bereiken met name anderstaligen.

Gebruikte bronnen

De landelijke cijfers over laaggeletterdheid zijn afkomstig uit het PIAAC-onderzoek (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) van de OESO, en aangeleverd door Kohnstamm. De schattingen van het percentage laaggeletterden zijn ontleend aan het onderzoek dat het ROA in opdracht van de Stichting Lezen en Schrijven heeft uitgevoerd. Deze schattingen worden binnenkort door de stichting gepubliceerd in de brochure 'Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland'. Daarnaast is gebruik gemaakt van cijfers van het UWV en het CBS.

Methode voor het bepalen van de regionale laaggeletterdheid

Binnen het internationale PIAAC-onderzoek wordt de taalvaardigheid van volwassenen tussen 16 en 65 jaar gemeten, waaronder ook in Nederland. Er hebben ruim 5.000 Nederlandse respondenten deelgenomen aan het PIAAC-onderzoek. Zouden we de cijfers naar gemeenten uitsplitsen, dan zouden veel gemeenten minder dan 20 respondenten hebben. Dit is een te klein aantal om valide uitspraken over (laag)geletterdheid te kunnen doen.

Om deze reden is er voor gekozen om een speciale techniek te gebruiken, namelijk de zogenaamde "kleinedomeinschatters", om zo tot meer betrouwbare en robuuste schattingen per gebied te komen. Om de betrouwbaarheid verder te verhogen voegen we bovendien gemeenten met minder dan 40.000 inwoners samen tot gemeentecusters om genoeg observaties per gemeente te garanderen.

De techniek van kleinedomeinschatters wordt door het CBS en andere statistische bureaus gebruikt om voor eenheden met weinig data (bijvoorbeeld een regio of een wijk) tot meer robuuste schattingen te komen. Zo wordt bijvoorbeeld de werkloosheid per gemeente geschat op basis van deze techniek.

De methode maakt gebruik van het feit dat geletterdheid in de populatie sterk samenhangt met kenmerken als opleidingsniveau, leeftijd en arbeidsmarktstatus. Deze kenmerken zijn ook aanwezig in de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Dit is een zeer grootschalige enquête waarbij jaarlijks onderzoek wordt gedaan onder zo'n 100.000 respondenten. We maken gebruik van de EBB's uit de periode 2010-2012 om ook bij kleinere gemeentes voldoende waarnemingen te verkrijgen. Deze informatie wordt gebruikt om via een model een 'synthetische' schatting van de geletterdheid per gemeente te maken.

Naast deze synthetische schatting, wordt de schatting op basis van de PIAAC data (de 'directe' schatter) berekend. Met beide schattingen samen komen we tot een overall schatting van de geletterdheid. Hierbij wordt de uitkomst gewogen op basis van de onzekerheid in beide componenten. Bij gemeenten waarin veel PIAAC-respondenten wonen, wordt de totale score meer bepaald door de direct waargenomen scores van de PIAAC-respondenten dan bij gemeenten waarin weinig PIAAC-respondenten wonen. De einduitkomst is dus een gewogen som van 'echte' en 'synthetische' voorspellers.

Vervolgonderzoek

In de huidige brochure wordt voor de gemeente een schatting gegeven van het percentage laaggeletterden. Daarnaast wordt inzicht gegeven in hoeverre bepaalde risicogroepen (bv laag opgeleiden, allochtonen of mensen zonder werk) relatief vaak of juist minder vaak voorkomen in de gemeente. In een vervolgonderzoek kan een databank worden ontwikkeld om alle gemeenten in Nederland te voorzien van cijfers over laaggeletterden, hun relatie tot de arbeidsmarkt en de mate waarin gemeenten afwijken van hun arbeidsmarktregio en heel Nederland. Daarnaast hebben de onderzoeksbureau's de ambitie om een online instrument voor gemeenten te ontwikkelen waarmee inzicht wordt verschaft in de factoren die bepalend zijn voor het percentage laaggeletterden in de gemeente en waarmee de effectiviteit van beleid ten aanzien van het terugdringen van laaggeletterdheid kan worden doorgerekend.

DISCLAIMER

Dit project werd gefinancierd met de steun van de Europese Commissie. De verantwoordelijkheid voor deze publicatie (mededeling) ligt uitsluitend bij de auteur; de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.